

Reacții, iluzii și mitologiile discursului memorial

Mihai Demetriade

„Nu există în această profesie etică”
(fost ofițer al Securității, intervievat în cadrul
documentarului TVR „Femei în securitate”)

Premise și riscuri

Ce facem cu radicalismele „anti”, unde le plasăm, cum le mai folosim? De regulă, ele sunt apanajul celor care nu cunosc în detaliu, la nivel interstițial, o problematică, refuzând astfel nuanțele și etajele aprecierilor. *În general, tușele groase ascund bine incompetența.* Comunismul este o asemenea temă, anatomia represiunii Securității e un turnesol și mai bun. România nu a cunoscut doar negaționismul, ci și un anume activism anticomunist, poate mânat de bune intenții, dar de fiecare dată precar documentat, care a generat mult mai multe probleme decât își imagina că rezolvă. A creat, de pildă, izolarea artificială a răului (Securitatea), ca și cum tot ce nu a fost în acest creuzet e implicit inocentizat. Izolând răul, ni s-a părut că am clarificat toate problemele. Am aflat cine nu a fost răul de pildă. Oare? Nu cumva izolarea activistă a răului, a extras din ecuație multele straturi ale complicităților, multele zone gri, orizontala funcțională a regimului comunist? Cum spune una din securistele intervievate în documentarul despre care voi discuta mai jos și care a făcut obiectului unui articol publicat de G4Media: „nu știu de ce ofițerul de Securitate a fost mai rău decât activistul de partid care-i coordona activitatea”... În realitate, după 1989 Securitatea a fost singura care a pierdut bătălia simbolică. O întreagă mașinărie a răului a dispărut ca prin farmec. Partidul s-a evaporat în efervescenta revoluționară, n-a fost, cu minuscule excepții în cazul lotului C.P.Ex., niciodată tras la răspundere pentru participarea coordonatoare la represiune. Miliția s-a sustras și ea, reconfigurându-se rapid, sub nevoia de ordine publică a noilor vremuri, deși atrocitățile produse de această structură, în deceniile opt și nouă, sunt foarte departe de a fi cunoscute.

Anii '90 au fost caracterizați de o (justificată) cruciadă recuperatoare, plină uneori, din motive care țin de lipsa de voință a statului sau de intențiile lui de acoperire și deresponsabilizare, de exagerări și inflamate emoții. A fost un interval nu știu cât de legitim, dar în orice caz explicabil, cu unele certe beneficii de cunoaștere, dar și cu imense deservicii de anulare a straturilor, a nuanțelor, a diferitelor complicități istorice. Erau exact acele complicități care au asigurat sistemului supraviețuirea. S-ar putea scrie, cu bune rezultate, *o istorie a omisiunilor în analiza comunismului* după 1990. Ar fi mult mai interesantă și actuală decât istoria expusă de prea multe ori ostentativ și demonstrativ. S-au descoperit niște fapte, s-au acoperit însă identități, multe nedemocratice, cum au fost cele ale detenției anticomuniste legionare, s-au erodat complicitățile fasciste, până la deplina fanare, s-au ignorat câmpurile de înrudire între cele două tradiții totalitare, au fost inventate socluri pe amnezia selectivă. Toți aliații Securității au fost automat spălați. Armate de procurori militari care colaborau strâns cu Securitatea, atât de intim încât își aveau birourile în chiar sediul Securității, au trecut pe sub radar. Judecători care au acceptat măsluirea proceselor, șantajarea martorilor și tănuirea abuzurilor au dispărut, ca prin ceață. Avocați ai „apărării”, care semnau reprezentarea avocațială fără să fi văzut vreodată clientul în față, doar pentru că aveau o înțelegere cu Securitatea, își continuă acum munca nestingheriți. Partea perversă a cruciaților și a epocii deabusolate post-totalitare este că lumea e automat tentată să-i crediteze. Suiți pe valul „Adevărului”, ei par purtătorii unor mari misiuni. Nimeni nu mai stă să verifice ce spun. Cum aminteam, entuziasmul demolator este un excelent camuflaj pentru incompetență sau pentru absența un mai exersat spirit critic. Un alt efect perfid este ipostaza în care se plasează criticul unor astfel de derapaje: el apare grupurilor de fani entuziaști drept un trădător, un

„securist” sau „comunist”, deși el tocmai asta încearcă să facă: să arate natura mult mai insidioasă a răului, scoțând din colivia protectivă pe „reprezentanții” lui, aducând lucrurile împreună cu societatea. Lumea românească nu pare pregătită pentru nuanțe, pentru că, în realitate, are o relație proastă cu travaliul cunoașterii, care înseamnă niște ani de muncă, răbdare, atenție la detalii, onestitate și simțul gradualității. Însă lucrurile trebuie repede soluționate, în fotograme, dacă se poate, clare, fără prea multe ambiguități. Istoria înseamnă realități cu straturi, nuanțe, multe griuri. Într-o astfel de perspectivă, mai nuanțată, dihotomiile comode sunt pensionate, eroii dispar, victimele ultragiutate și vocale (unele) trebuie să-și recalibreze „rănilor”. Pentru că apar și alte tipuri de suferință, mai puțin prestigioasă: femeile care nasc și mor, copiii de două săptămâni care îngheață în incubatoare, muncitorii umiliți prin înfometare și pauperizare agresivă, zilierii murind de foame pe străzi, hăituiți și brutalizați de milițieni și rudele lor mai școlite de la Securitate. Până și anticomunismul e altul, în realitate, cum și comunismul e altfel, altcumva, în sinteza lui românească.

Acum suntem, însă, într-o cu totul altă etapă, în care accesul la surse, posibilitatea echilibrului și analizelor ar trebui să responsabilizeze analizele istorice, inclusiv pe cele ale celor care le folosesc, presa de pildă, care pretinde că se ocupă de ele transferându-le în câmpul cunoașterii publice. Iată, însă, că în intervalul istoric generos în care ne aflăm, vinde încă, cu mult succes, desantul indignării. Cruciadele s-au întors și au făcut-o pentru că par a se suprapune (a se citi: sunt construite să se suprapună) peste agenda politică amestecată a unor actori publici, care luptă acum pentru putere și-și activează legăturile din presă în acest scop. Tabloul general în care a fost plasat articolul publicat recent de G4Media („*Spălarea Securității comuniste la TVR*”, publicat în 25 iulie, semnat de doamna Andreea Pavel), contextualizarea aparținându-i chiar autoarei, este cel al dezvăluirii drafturilor legilor siguranței naționale. Efortul pe care-l face autoarea este să pună în legătură difuzarea unei emisiuni la TVR („*Adevăruri despre trecut*”, realizat de Raluca Bibiri și echipa TVR) cu „exclusivitatea” G4Media în materia drafturilor legilor siguranței naționale. Articolul spune, chiar de la început: „De subliniat că emisiunea a fost difuzată pe data pe 7 iunie, **la patru zile** după ce G4Media a publicat integral proiectele de legi privind securitatea națională, care sporesc semnificativ puterile serviciilor secrete” (sublinierea aparține originalului). Evident, nu există nici o legătură. Dar ea este totuși făcută, ca o reverență obsecvicioasă realizată în fața colegilor de la G4Media. Pare că frontul este comun, nu-i așa? Securitatea clasicizată și noua Securitate (SRI), nu? Iată cum se leagă epocile... iată cum se exportă „continuitățile”. În realitate este doar o facilă manipulare, menită producerii de „conținut” argumentativ unei non-relații. Nu există nici o legătură între emisiunea TVR și momentul publicării de către G4Media a acelor drafturi. A prezuma regii sofisticate în care realizatorii TVR aleg intenționat ziua difuzării uitându-se atent la teme zilei și la ce se mai scrie în G4Media mi se pare nu doar dovada lipsei de umor istoric, ci și o formă de auto-flatare ridicolă. Nu totul se învâрте în jurul marelui moment al publicării unor drafturi. Sigur, putem alinia evenimentele după cum vrem, ca să legitimăm mari bătălii subterane amplificând ratingul unei abordări, dar asta nu servește deloc adevărului. Dimpotrivă.

Trebuie spus că mulți se folosesc, cu abilitate, de ușurința formulării indignărilor pe un culoar public deja format. Acolo unde există consens public în legătură cu anumite teme (comunism, Securitate, fascism, antisemitism), apar *funcționarii istoriei* să ne explice cum a fost. Îi deosebim prin aceea că refuză abordările incomode, se înscriu în avalul istoriografiei, preiau curentele, repetă disciplinat marile concluzii. Istoria ca voință de putere. De cele mai multe ori demersul este salubru și inocent, chiar dacă nu e merit producerii de cunoaștere. Este un mod facil de a poza în istoric responsabil (sau ziarist informat și angajat civic), mai ales acolo unde nu există riscuri, nederanjând pe nimeni. Ziariștii cad și ei în aceeași capcană: cu cât sunt mai indignați, mai furioși, mai intransigenți pe o temă a consensului (*comunismul și principalul organ represiv au fost odioase*), cu atât le crește cota și audiența. Culoarul de care vorbeam le asigură, de la sine și fără prea mare efort, acceptarea audienței și implicita susținere. Doar că, în realitatea istorică, lucrurile au prostul obicei să fie mai subtile și mai

nuanțate. Nuanțele nu modifică ecuația etică. Dacă spui că „Securitatea nu a fost singura vinovată de represiune”, nu înseamnă să afirmi că Securitatea a fost bună sau că ceilalți, împreună cu care ea a colaborat, i-ar putea prelua responsabilitatea. Detaliile pot modifica direcția culpabilităților sau le pot asigura și o altă dimensiune. Nu avem personaje clasicizate plasate la antipodii moralei. Avem straturi, griuri, nuanțe, etaje. Lumea e mai fluidă decât în încrucișarea de spade din romanul de serie B cu mușchetari. Avem colaboratori, avem incitatori, avem conștiințe aservite și obediente, avem actori abili care și-au vândut ambiguitatea drept rezistență, care au inventat forme de opoziție. Securitatea, dragi ziariști, dragi istorici, nu a lucrat singură. Societatea i-a fost alături. Știu, e inconfortabil să ne asociem intim răului, dar izolarea diavolului într-o cușcă septică nu ajută pe nimeni. Dimpotrivă. Având un singur dușman, uităm mecanismele de difuzare ale răului. Inventând un singur țap ispășitor, Partidul, Masele și armatele de vigilenți sau creduli sunt evacuate din peisaj. Ecuațiile etice simplissime au obiceiul să rateze realitatea. Ele sunt pură propagandă, ingredientul esențial al statelor totalitare. Democrația are prostul obicei să-și pună întrebări. Să aibă dubii.

Nu în ultimul rând, alături de pericolul amintit mai sus, subzistă altul. La fel de periculos și împotriva căruia nu am încetat să atrag atenția. Este vorba despre normalizarea Securității, prin „legitimarea” ei instituționalistă. Teza acestor negaționiști, pe scurt, ar fi următoarea: ca instituție a statului român, Securitatea a fost o structură „legitimă”. Dincolo de confuzia dintre ordinea juridică și cea etică, sau de eroarea echivalării formelor de guvernare (republica totalitară este același lucru, din punct de vedere instituționalist, cu statul democratic), subzistă un periculos transfer de legitimitate din prezent spre trecut. Foștii ofițeri, actualii rezerviști, se uită la actualele structuri de informații ale statului român democratic și spun: și noi am fost la fel, „ofițeri de informații”. Ei preiau, manipulator, folosind ecuația continuității, legitimitatea și actuala identitate profesională a SRI transferând-o trecutului. Ei fac asta doar pentru ei.

Erori de regie, lecturi grăbite și execuții în efigie

Dar să revenim la sursa scandalului, documentarul TVR („Adevăruri despre trecut: Femei în Securitate. Raport asupra banalității răului”) care a prilejuit primul articol al doamnei Pavel din 25 iulie. Eroarea fundamentală, de construcție, a acestuia este de a nu fi analizat, riguros, afirmațiile celor trei foste angajate ale structurilor județene ale Securității. Se spun multe în acele interviuri telefonice. Există și importante diferențe de poziție între cele trei femei, unele dispuse să accepte erorile, subordonarea față de Partid și abuzurile, alte fiind mult mai puțin înclinare să-o facă. Unele afirmații sunt reale, corespunzând adevărului istoric (organizare, rigori interne, statutul femeii în structurile militare etc.), altele mincinoase și manipulative (minimalizarea relației cu Partidul, refuzul asumării încălcării legilor sau al existenței derapajelor grave, refuzul suferințelor provocate civililor etc.). Ca să le poți demonta, punctual, nu e suficientă o declarație cu caracter general, care confirmă dimensiunea fundamental represivă a Securității. TVR nu a creat o necesară contrabalansare pe conținut, lăsând lucrurile să curgă, într-o falsă „normalitate”. Unei greșeli de concepție a TVR i se răspunde însă, prin articolul publicat de G4Media, în plină mitologie a indignării.

Prilejuit de postarea documentarului pe youtube a apărut articolul demascator din 25 iulie 2022, publicat de G4Media. Lectura jurnalistei extrage, decupând, afirmații sau poziționări ale celor trei foste angajate ale Securității (în poziția de ofițer și subofițer), pe care le pune în relație cu o vulgată a represiunii, un soi de „știm noi cum a fost cu represiunea Securității”. Oare știm? Analiza jurnalistei de la G4Media opune emisiunii, ironic, un talmeș-balmeș de convingeri ferme unui set de interviuri care, la rândul lui, rostogolește informații reale cu falsuri manipulative. Confuzie tipică, veți spune. Da, pe fondul unei profunde lipse de civilitate a dialogului. A scrie împotriva unei emisiuni TVR *fără să ceri punctul de vedere al realizatoarei* ridică, în optica mea, multiple probleme deontologice și profesionale. Orice om de bună credință suna realizatorul, cerea lămuriri, clarificări, *înainte* de

publicarea materialului din 25 iulie 2022. A făcut-o Andreea Pavel (atât cât ne lasă textul domniei sale să înțelegem)? Nu.

Unei erori strategice a TVR de a clarifica, în interiorul emisiunii, punctual și riguros, afirmațiile expuse de interviewate, li se opune indignarea ridicată la rang de cunoaștere. Articolul din 25 iulie, în nici o literă a lui, nu contra-argumentează, nu explică de ce seamănă, de pildă (cum afirmă jurnalista), ofițerii Securității din anii '50 cu cei din '80, care au fost cazurile în care informatorii au fost recrutați prin tortură (în deceniul nouă!), șamd. Autoarea e indignată că „nu se vorbește direct, asumat și ferm despre crimele și torturile îngrozitoare ale Securității”, când (în realitate) subiectul documentarului era altul („Femei în Securitate”), nu istoria însăși a defunctei instituții, nici istoria represiunii. Întrebarea este dacă le putem separa? În realitate, ce nu trebuia separat este legătura dintre afirmațiile celor trei femei și răspunsurile adecvate ce trebuiau oferite în emisiune. Nu oricărui subiect liminar din istoria Securității îi răspunzi, mecanic, pasiv-agresiv, cu: dar despre represiune de ce nu vorbiți? În primul rând, ar trebui clarificat ce tip de represiune avem în perioada analizată, care era responsabilitatea Partidului și a structurii sale represive, cum răspundem unor subterfugii sofisticate ale foștilor rezerviști, care privesc totul din interiorul „ordinii legale” (deși una din interviewate are onestitatea să spună că erau și "reglementări interne", secrete) și încearcă să-și subsumeze activitatea unei astfel de „legitimități”. Singurul lucru pe care-l face jurnalista, în final, este să ceară opinia profesorului Florin Anghel de la Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea "Ovidius" din Constanța, care oferă o perspectivă generală, corectă altminteri, dar profund insuficientă pentru complexitatea problemelor discutate în materialul TVR, urmată de copierea unor pasaje din Raportul Comisiei Prezidențiale privind condamnarea comunismului (Raportul Tismăneanu). Nici una din cele două poziționări, indexate de doamna Pavel, nu răspunde, în realitate, riguros, celor declarate în material, pentru că nici nu se putea asta (și nici n-a intenționat asta, de fapt). Pavel folosește declarația profesorului Anghel și textul Raportului ca simple pârghii demascatoare, nu ca instrumente de cunoaștere.

Articolul G4Media din 25 iulie face însă ceva mai mult. Inserează lectura unei emisiuni TVR într-o narațiune politico-mediatică mai amplă: discuția despre legile siguranței naționale, prezumând o legătură între difuzarea documentarului și „exclusivitatea” G4Media. Narațiunea subreptică ar suna astfel: televiziunea națională, care are un mandat de educare publică, recuperează legitimant Securitatea. Există, așadar, o legătură între Securitatea comunistă și noua Securitate (SRI). Asta nu o spun eu, o spune doamna Pavel, în chiar primele rânduri ale articolului analizat. Ieșind din coincidențele malefice și păstrându-ne umorul, se poate lesne observa, totuși, că una este episodul seriei „Adevăruri despre trecut”, altceva noua narațiune și „contextul” descoperit de articolul G4Media. Aici intervine manipularea și mandatul sub care îmi pare scris articolul din 25 iulie.

Lipsa de cunoaștere a fost vizibilă în strategia regizorală a TVR. Nefamiliarizată cu cheile de comunicare ale rezerviștilor, cu legitimismul lor manipulator, cu capcana (pentru care, până la un punct, nu pot fi făcuți vinovați) cunoașterii limitate a politicilor DSS (pt. specialiști, „principiul compartimentării muncii”), dar și inerenta și apologetica abordare *pro domo sua*, TVR nu și-a construit adecvat anticorpii. Lecturile partizane ale foștilor ofițeri ai Securității trebuiau plasate într-un context critic și comparativ, nu lăsate să curgă. Adevărata provocare este însă împărțirea apelor: ce este adevărat și ce nu din ce spun fostele ofițere? Dar haideți să ne apropiem mai atent de acest documentar. Când spun că profesia lor era legitimă, pentru că Securitatea era o „instituție” a unui „stat recunoscut internațional”, suntem în fața unei subtile manipulări. Pentru că nu dimensiunea juridică a valabilității statului este subiectul problemei. Una este legitimitatea, alta este legalitatea. Nu putem cere ca ofițerii să fi surprins diferența în perioada activității lor. Dar ei vorbesc însă *acum*, când știu care este această diferență (sau ar trebui s-o știe). În schimb, când punctează (corect) că Securitatea nu a lucrat singură, funcționând într-o vastă rețea nu doar instituțională, *ci și societală* (cea mai

importantă și eficientă armă a ei fiind rețeaua informativă), acest lucru trebuie apreciat ca atare. Negarea generalizantă a tuturor afirmațiilor (false sau nu) este o strategie greșită. Pentru că răspunsurile ce li se pot da trebuie să fie explicative, nu asertive. Problemele trebuie clarificate, nu negate în bloc.

„Legitimitatea” instituției, de pildă, invocată de una din fostele angajate ale Securității, trebuie purtată prin raportare, întotdeauna, la legile, propria Constituție și tratatele sau înțelegerile internaționale pe care România socialistă *se încăpățâna să le încalce*. Astfel, despre ce tip de legitimitate vorbim? Nu confundăm legalitatea cu legitimitatea? Nu valabilitatea juridică a Securității, în corelație cu existența RSR ca stat în termenii relațiilor internaționale, face obiectul discuției. Ci modul în care practicile, strategiile, planurile de măsuri etc. se articulează în interiorul unui proiect represiv, încălcând chiar infrastructura juridică a statului. Vorbim, pe scurt, despre modul în care republica totalitară a ales să-și construiască distopia, a ales să încalce propriile legi și tratatele la care era parte semnatară. Violarea coordonată a drepturilor și libertăților fundamentale de către statul român și Securitate, prevăzute inclusiv de legislația internă în perioada la care se referă interviurile, ar fi trebuit să fie adevăratul subiect, nu „legitimitatea”, tratată metaforic și ambiguu. Realizatorii TVR au greșit, așadar, în strategia de clarificare și comunicare a cunoașterii. Dar de la o regie deficitară până la o operațiune de „spălare a Securității” (afirmația Andreei Pavel) e cale lungă.

Miza, din câte am reușit să înțeleg, a documentarului a fost discuția privind statutul femeii în Securitate. Sigur, lucrurile s-au deplasat de aici și către ceea ce le e drag rezerviștilor: impunerea aparatului. În legătură însă cu statutul femeii, informațiile furnizate de fostele angajate sunt reale și precise. Dincolo de nostalgiile inerente și de confuzia între memoria privată și istoria publică, datele furnizate privind accesul profesional și cariera sunt corecte. Sigur că fostele ofițere vorbesc de „munca de informații”, ca și cum Securitatea ar fi fost un serviciu de informații. Nu a fost. Aici TVR avea datoria să contextualizeze și explice cum arată un „serviciu de informații” (vorbind *acum* de asta, te raportezi, obligatoriu, la ce înțelege *acum* auditoriul prin sintagma asta), ce valori subîntinde, care este relația lui cu infrastructura legală a statului și care sunt mizele lui într-o democrație, într-un „stat legitim” sau într-o republică totalitară. De ce nu putem numi acum Securitatea „un serviciu de informații” etc. Din păcate, TVR nu a făcut-o.

În documentarul televiziunii publice am identificat în principal trei afirmații false despre Securitate. Prima am expus-o mai sus, legată de iluzia „statului legitim” care antrenează o instituție legală (nu acesta era subiectul discuției), a doua este cea legată de ce înseamnă și cum poți folosi acum, în 2022, sintagma „muncă de informații”. Securitatea a folosit informațiile, dar nu poate fi spus despre ea că a „făcut muncă de informații” în sensul actual al sintagmei. O asemenea afirmație nu poate fi lăsată neamendată. Un alt fost rezervist al Securității, generalul Vasile Mălureanu, spune celor care-l ascultă, ca a fost angajatul unui fantomatic „Serviciu Național de Informații”. Intenția manipulării termenului și translarea legitimității de la prezent către trecut e tot acolo. Pe scurt, Securitatea nu a făcut ce face acum SRI, MI5, BfV-ul german (Oficiul Federal pentru Protecția Constituției) sau orice alt Serviciu al unui stat democrat. A treia este pretenția că ofițerii erau „deconectați de la munca politică”, rămânând „tineri”, cu problemele specifice vârstei, unele, nu-i așa, pe care le aveau și rockerii sau diverși „marginali”, cărora regimul le sancționa alteritatea. Afirmația, aceeași pe fond, are mai multe forme de manifestare în interviurile TVR (de pildă, una dintre interviuate spune că ofițerii „juraseră credință patriei și poporului român, nu regimului politic”). Mărturisirea este nu doar falsă factual și juridic, dar și profund manipulatorie. *În perioada comunistă nu a existat, pentru întregul corp militar, indiferent de armă, dar mai ales pentru Securitate, diferența dintre stat și partid*. Raportul de credință era cu „statul socialist”, iar cel mai important obiectiv al Securității era asigurarea securității Comandantului Suprem. Singura și cea mai bună definiție a securistului, dată de propriile lor

normative, fiind aceea că „ofițerul de securitate este un activist de partid într-un domeniu special”. Înainte de a avea vreo relație cu informațiile, aveai o relație intimă cu Partidul. Relația cu Partidul era fundamentală, fie doar și raportându-ne la ingerințele politice și ideologice în activitatea operativă sau la structura responsabilităților ierarhice în fiecare județ (primul secretar era cel față de care se subordona direct șeful local al Securității). Există însă, între cele interviewate, o fostă ofițereasă care recunoaște că „Securitatea reprezenta o componentă a autorității de stat subordonată Partidului Comunist și coordonată nemijlocit de șeful statului”.

În articolul din 25 iulie 2022, semnat de Andreea Pavel, sunt ridicate și probleme legitime și altele care dovedesc profunda necunoaștere a fenomenului. De pildă, haideți să ne oprim la recrutări. Una dintre interviewatele documentarului spunea că în anii '80 nimeni nu te obliga să colaborezi cu Securitatea. Ce face jurnalista Andreea Pavel? Cere un punct de vedere avizat din altă sursă? Nu. Produce apodictic următoarea frază: „După această replică, vocea narativă nu intervine să adauge informații despre torturile Securității și repercusiunile asupra oamenilor care refuzau să colaboreze”. Poate pentru că „vocea narativă” a fost ceva mai informată decât recenzenta? În realitate, în deceniul opt și nouă, se abandonase tehnica recrutării prin șantaj, din considerente legate de lipsa de eficiență a acestor colaborări (dovedită în timp) dar și din cauza schimbării politicii penale a regimului. Evident, nimeni nu poate nega prezența vreunor asemenea cazuri, cu titlu de excepție, în care un ofițer a șantajat o persoană în scopul colaborării, dar, în mod destul de clar din datele studiate de mine până acum, asemenea cazuri sunt cu totul izolate și nerepresentative. Cealaltă afirmație, că – în deceniul 9 – erai torturat ca să colaborezi este hilară, nu merită nici un comentariu, fiind în integralitate falsă. Securitatea prefera în acei ani, din pragmatism, alte metode. În plus, dacă refuzai să colaborezi nu existau efecte punitive. Puteai, pur și simplu, să spui „nu”, fără riscuri. Ar fi nimerit să nu amestecăm deceniile șase și șapte cu ultimele două ale comunismului autohton. Dacă nu e suficient de crud și violent pentru gusturile noastre, atunci ar fi bine să vorbim cu specialiști, care ne pot explica că regimul rămăsese violent, dar distribuția și modul de manifestare al violenței devenise altul. Prin alte strategii, cu alte mijloace, în alte circumstanțe, sub alte auspicii operative. A existat în epocă „șantaj și presiune”? Evident, da. O spune chiar una din securiste: „e posibil să fi fost și colegi care au abuzat de puterea și poziția lor”. Dar nu la recrutări sau, în orice caz, nu se poate spune asta cu caracter definitiv, generalizant, nu este o situație comparabilă cu strategiile valabile în perioada instaurării și consolidării comunismului. În ceea ce privește recrutarea minorilor, acolo putem vorbi de presiune, manipularea conștiințelor și un ascendent al autorității, cu atât mai mult cu cât minorii nu erau asistați de un tutore legal sau părinte. Nimeni nu a văzut însă toate dosarele de rețea construite de Securitate. Au fost sute de mii. Atât cât am văzut eu, pe intervalul incriminat, ele oferă imaginea mai multor *tipuri de acord* cu regimul, de la cel mimetic-formal, până la cel din convingere. Vasta rețea informativă a Securității (nu e aici momentul să discutăm cum arăta ea, caracteristici etc.) recrutată în anii 70-80, are la bază, așadar, cu totul alte mecanisme de acces decât șantajul și presiunea, și cu atât mai puțin „tortura”. Violența, șantajul, torturile, presiunile de tot felul au existat în arsenalul Securității în acei ani, dar în alte contexte (diferite tipuri de urmărire, contexte carcerale, anchetele penale șamd).

Jurnalistei de la G4Media i se pare suspectă, apoi, afirmația unei interviewate, conform căreia ofițerii DSS din anii 70-80 erau diferiți de cei din anii 50. Risc să stric mitologiile ordonate ale sentințelor de judecată în istorie, dar în realitate, erau destul de diferiți, pentru că epoca era alta, crescuse gradul de școlarizare în corpul ofițeresc, pregătirea profesională prinsese un alt contur, o bună parte din ei fuseseră încadrați direct din facultățile civile șamd. Înțeleg, deopotrivă și discursul legitimator al fostei ofițerese, prin raport cu „intervalul negru” al istoriei instituționale, în opoziție cu care deceniile de care ne ocupăm își permit să fie apreciate drept „liberale”, dar – sincron în manipulare – înțeleg și amalgamul facil al jurnalistei, între epoci diferite, cu dinamici diferite. Articolul doamnei Pavel joacă, în acest punct, manipulând mitologii de sens opus, e adevărat, dar nu mai puțin mitologii. Adevărul

factual, și anume diferențele reale între situația cadrelor din deceniile opt și nouă (în materie de pregătire profesională și școlarizare, dar mai ales în materia relației cu PCR) nu sunt prezentate în articol. Jurnalista, poate, ar fi trebuit să știe că una era dinamica relației Partidului cu Securitatea în anii '50 și alta în anii '80. Partidul devenise altceva, societatea era altfel. Libertatea de acțiune și implicitul acces la violență erau diferite. Iar aici am ajuns la ingredientul comparativ central: violența. Securitatea fusese între timp, în câteva rânduri, amendată puternic de Partid, pe linia derapajelor, abuzurilor și violențelor săvârșite. Partidul ceruse schimbarea modelului, pentru că modelul însuși de relație cu societatea se modificase. Este activitatea represivă a DSS din anii '70-'80 mai puțin violentă decât cea a anilor '50? Categorie da, indiferent de mijloacele de măsură pe care le alegem (să spunem numărul celor încarcerați politic, pentru simplitate). Însă aici discuția se deschide amplu, pentru că specificul ultimelor două decenii îmbracă mai multe tipuri de violență și o mult mai perfidă ecuație a supraviețuirii (complice sau nu). Putem aplica eticheta „anii '50” peste anii '80? Nu, pentru că riscăm să pierdem din vedere *tocmai specificul acestor ultime decenii*. Specificul e mai important decât imprecizia rapidă a unor comparații facile.

Un ultim cuvânt despre articolul cel mai recent al doamnei Pavel (13 august), unde minciunile sunt inflaționiste, iar gradul de informare prealabilă strălucește prin absență. Prima minciună ar fi aceea că mi-aș fi șters „postarea” în care criticam salubru textul domniei sale sau i-aș fi schimbat caracterul „public”/”privat”. În realitate, nu a fost vorba de o postare ci de un comentariu la postarea lui M. Hodor. În al doilea rând, comentariul este tot acolo unde a fost scris. Jurnalista scrie că „am înjurat și jignit G4Media”. O rog să-mi probeze cum, unde, când. E o minciună extravagantă, lipsită de umor. Pentru un plus de dramatism, amintește de polemica lansată de studiul meu academic despre „reeducarea” de la Pitești. Nu vreau să intru în problemă, fiind convins că doamna Pavel nu știe nici conținutul acelei dezbateri, nici argumentele, nici explicațiile și cu atât mai puțin miza lui, cu care sunt convins că, dacă le-ar cunoaște, ar fi de acord. Mă simt, așadar, plasat abuziv într-un context inflammat în cuprinsul ultimului dumneaei articol, cu care am de-a face doar în măsura acestui text și a acestor explicații. Adevărul vine odată cu civilitatea dialogului, cu regulile bunelor maniere (*să nu minți*, de pildă) și musai, cu accesul la cunoaștere. Lumea democratică este un spațiu al dialogului tocmai pentru că fiecare dintre cei care o locuiesc asumă că este failibil. Nimeni nu este posesorul adevărului. Și, ca atare, nu are monopolul indignării. Toți contribuim la construirea lui. În orizontul acestei nevoi pentru cunoaștere, adică pentru libertate, plasez aceste rânduri.